

ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΕΙΔΗΣΕΩΝ

ΕΤΟΣ 6ον - ΑΡΙΘΜ. 121

25 ΜΑΡΤΙΟΥ 1975

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κρήτη : Ὁρθόδοξοι θεολόγοι μελετοῦν θέματα τοῦ Διαχριστιανικοῦ διαλόγου.....	2
Σερβία : 8η ἑκατονταετηρίς τῆς γεννήσεως τοῦ Ἀγίου Σάββα.....	6
"Ἡ Νεολαία καί τό Εὐαγγέλιον".....	7
Ἡ Ἑλλαδική Ἐκκλησία ἀπορρίπτει προτάσεις περί "αὐτομάτου διαζυγίου" καί "πολιτικοῦ γάμου".....	8
Σύντομα Νέα.....	8
Ὁρθόδοξος Βιβλιογραφία.....	12

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΥΠΟ ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ
ΤΕΛΕΓΡ. ORTHODOXIA-GENÈVE * ΤΕΛ. (022) 58 16 29 * 37, CHEMIN DE CHAMBÉSY, 1292 CHAMBÉSY-GENÈVE, SUISSE

Ἡ "Ἐπίσκεψις" ἐπιδιώκει νά ἐνημερώνη τοὺς ἀναγνώστας τῆς περὶ τῆς ζωῆς τῶν Ἐκκλησιῶν. Δέν φέρει εὐθύνην διὰ τὰς ἀπόψεις τὰς ἐκφραζομένας εἰς τὰς δημοσιευομένας εἰδήσεις. Ἐπιτρέπεται ἡ ἀναδημοσίευσις τοῦ περιεχομένου τοῦ Δελτίου μέ ἀπλήν ἔνδειξιν τῆς προελεύσεως.

ΚΡΗΤΗ : ΟΡΘΟΔΟΞΟΙ ΘΕΟΛΟΓΟΙ ΜΕΛΕΤΟΥΝ ΘΕΜΑΤΑ
ΤΟΥ ΔΙΑΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

Εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἀκαδημίαν Κρήτης ἔλαβε χώραν ἀπὸ 7ης μέχρι 14ης Μαρτίου σύσκεψις 40 περίπου θεολόγων ἐκ τῶν Ὁρθόδοξων καὶ Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν. Ἡ σύσκεψις αὐτή, τὴν ὁποίαν διωργάνωσεν ἡ Γραμματεία Ὁρθόδοξων Μελετῶν τῆς Ἐπιτροπῆς "Πίστις καὶ Τάξις" τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, εἶχεν ὡς σκοπὸν τὴν μελέτην τῶν προκαταρκτικῶν κειμένων τῶν Τμημάτων Β' (Τί χρειάζεται ἡ ἐνότης;) καὶ Ε' (Δομαί ἀδικίας καὶ ἀγῶνες πρὸς ἀπελευθέρωσιν) τῆς προσεχοῦς Ε' Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ Π.Σ.Ε.

Εἰς τὴν σύσκεψιν τῆς Κρήτης ἐτέθησαν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τὰ ἐξῆς ἐρωτήματα: α) πῶς δύναται ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία νά συμβάλῃ εἰς τὸν σημερινόν διάλογον περὶ ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας - ἐνότητος, ἡ ὁποία κατὰ προσφάτους διαχριστιανικὰς συναντήσεις χαρακτηρίζεται ὡς "συνοδική κοινωνία" β) ποῖαι αἱ συγκεκριμέναι συνέπειαι τῆς ὀρθόδοξου διδασκαλίας ὡς πρὸς τὴν κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν "δρασίαν;" ποῖα συγκεκριμένη δρᾶσις ζητεῖται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία;

α) Ἡ σύσκεψις τῆς Κρήτης ἐπεδοκίμασεν, ὡς πρὸς τὸ Τμήμα Β', τὸν ὑπὸ τοῦ Π.Σ.Ε. υἱοθετούμενον ὄρον "συνοδική κοινωνία". Ἀποφεύγουσα νά προβῇ εἰς ὀρισμούς ταυτίζοντας τὴν Μίαν, Ἀγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἡ σύσκεψις ἐζήτησεν ἀντιθέτως ν' ἀνεύρῃ τὸν οἰκουμενικόν δυναμισμόν τῆς ὀρθόδοξου ἀντιλήψεως περὶ ἐνότητος. Ἡ ἐνότης αὐτὴ δέν εἶναι ἀποκλειστικὴ, ἀλλὰ περιεκτικὴ· συνεπάγεται δηλαδὴ τὴν πληρότητα τῆς ἀποστολικῆς κοινωνίας, ἡ ὁποία ὀφείλει νά καταστῇ βίωμα ὅλων τῶν χριστιανῶν τοῦ κόσμου. Ἡ ἐνότης αὐτὴ ἐκλαμβάνεται ὡς δυναμικὴ πορεία, ἐμπνεομένη ὑπὸ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος καὶ τῆς εἰς Χριστόν πιστότητος, συμφώνως πρὸς τὸ μέτρον τῆς "κοινῆς μαρτυρίας" τῶν κατὰ τόπους ἐκκλησιῶν, τῆς μετοχῆς τῶν εἰς τὴν αὐτὴν πνευματικὴν ἐμπειρίαν καὶ θεολογικὴν σκέψιν καὶ τῆς ἀμοιβαίας ἀδελφικῆς τῶν ἀλληλοσυμπληρώσεως". Ἐν προκειμένῳ ἐτονίσθη, ὅτι τὸ αἶτημα τῆς ἐνότητος συνεπάγεται κατ' ἀνάγκην καὶ

τὴν ἀποδοχὴν πολιτιστικῶν καὶ ἄλλων συναφῶν ἰδιομορφιῶν.

Βασικὴ συνέπεια τῆς ἀντιλήψεως αὐτῆς εἶναι, ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία δέν καλεῖ πλέον τοὺς μὴ ὀρθόδοξους νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ "ἀνεύρουν ἐντὸς τῶν ἰδίων ἐκκλησιῶν καὶ παραδόσεων τὴν πληρότητα τῆς ἀποστολικῆς πίστεως, ἐκδηλουμένης ἐν τῇ πληρότητι τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς". Τοῦτο κυρίως πρωτίστως ἰσχύει δι' αὐτὴν ταύτην τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία ὀφείλει νὰ εὐρίσκεται ἐν συνεχεῖ ἐπιστροφῇ πρὸς τὴν ἀληθῆ Ὀρθοδοξίαν. Ὑπεγραμμίσθη περαιτέρω, ὅτι πρέπει νὰ ἀποφεύγεται κάθε διαφοροποιήσις μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, καθὼς ἀμφότεραι μετέχουν τῆς ἀληθοῦς Ὀρθοδοξίας.

Ἡ συνοδικὴ ἀποψις τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος ἐκδηλοῦται εἰς τρεῖς συγκεκριμένας περιπτώσεις: ἐνῶ ὁ Ἐπίσκοπος, ὡς φορεὺς τῆς παραδόσεως, εἶναι συνδεδεμένος μὲ τὴν χαρισματικὴν κοινότητα, οἱ λαϊκοὶ ὀφείλουν νὰ ἀσκοῦν πλήρως τὰ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ λειτουργήματα τῶν. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς γυναῖκας, διὰ πρώτην φοράν ὀρθόδοξοι θεολόγοι θέτουν τὸ ζήτημα τῆς εἰς τὸν ὕψιστον βαθμὸν ἐκπληρώσεως τῆς κλήσεώς των ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ἐκκλησίας. Πρὸς τοῦτοις συνεζητήθη τὸ ἐπίκαιρον θέμα τῆς χειροτονίας τῶν γυναικῶν. Προκειμένου περὶ τῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν, ἔγινε λόγος περὶ "καταλλαγῆς πέραν τῶν δογματικῶν τύπων ἐν τῷ δυναμισμῷ τοῦ Πνεύματος τῆς ἀγάπης".

β) Ἡ ἐν Κρήτῃ σύσκεψις ἠσχολήθη ἐπίσης διὰ μακρῶν μὲ τὴν ἐξέτασιν τῶν προκαταρκτικῶν κειμένων τοῦ Τμήματος Ε'. Αἱ σχετικαὶ συζητήσεις καὶ ἐκφρασθεῖσαι ἀπόψεις δύνανται νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς ἐπαναστατικαὶ καὶ ριζοσπαστικαὶ διὰ τὴν ὀρθόδοξον θεολογίαν. Ἐτονίσθη εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, ὅτι ἡ ὀρθόδοξος θεολογία πρέπει νὰ συσχετισθῇ μὲ τὴν καθημερινὴν ἰδιωτικὴν καὶ συλλογικὴν ζωὴν ἐνός ἐκάστου χριστιανοῦ, ἐάν θέλη, ὡς ὀφείλει, νὰ μεταμορφώσῃ τοῦτον ἐν τῇ ἀμηχανίᾳ τῆς σημερινῆς ζωῆς του. Ἐνῶ π.χ. ἀνεγνωρίσθη ἀφ' ἐνός, ὅτι ἡ μυστηριακὴ εὐχαριστιακὴ ἐμπειρία πραγματοῖ τὴν ὀρθόδοξον ἐνότητα, ὑπεγραμμίσθη ἀφ' ἑτέρου, ὅτι αὕτη εἶναι συγχρόνως "ἡ πηγὴ καὶ τὸ κριτήριον πάσης χριστιανικῆς διδασκαλίας καὶ δράσεως, τόσο ἐκκλησιαστικῆς ὅσον καὶ κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς". Οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ ὀφείλουν διὰ τοῦτο νὰ καταβάλλουν συνεχεῖς

προσπαθείας πρὸς εἰσαγωγήν τῆς πραγματικότητος τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν ζωὴν των, καὶ μάλιστα διὰ παντός δυνατοῦ μέσου, προσωπικοῦ, κοινωνικοῦ, ἐκκλησιαστικοῦ, πολιτικοῦ· πρέπει ἐπίσης νὰ δημιουργήσουν βαθυτέρους δεσμούς μεταξύ λειτουργικῆς-λατρευτικῆς καὶ πρακτικῆς δράσεως, ὅπως ἐπίσης καὶ μεταξύ θεολογικῶν δραστηριοτήτων καὶ αὐτῆς ταύτης τῆς ζωῆς.

Τὸ αἶτημα αὐτὸ ὠδήγησε βεβαίως εἰς αὐστηράν αὐτοκριτικὴν: "Πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν, ἐτονίζετο σχετικῶς, ὅτι τὰ σφάλματά μας κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ὀφείλονται εἰς ἀτυχῆ γεγονότα τῆς ἱστορίας, τὰ ὁποῖα παρεμόρφωσαν τὴν ἐκ μέρους μας κατανόησιν καὶ ἐμπειρίαν τῆς πίστεως" ... ἡ Ὁρθόδοξία κατέστη διὰ πολλοὺς ἐξ ἡμῶν πηγὴ ἀτομικῆς καὶ συλλογικῆς ὑπερηφανείας καὶ αὐταρκειας, ἡ δὲ Ἐκκλησία χρησιμοποιεῖται ὡς μέσον πρὸς προαγωγήν τῶν ἀτομικῶν καὶ ἐθνικῶν συμφερόντων καὶ ὄχι πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ ζῶντος Θεοῦ". Οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ ζοῦν συχνάκις μονολογικὴν καὶ ὄχι διαλογικὴν ἐμπειρίαν ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ· παραμένουν ἀμυντικοὶ καὶ συντηρητικοί, τεχνῖται τῆς λειτουργικῆς πράξεως καὶ καταφρονηταὶ πάσης κοινωνικῆς δεσμεύσεως. Ἡ Ἐκκλησία, ὀρμωμένη ἐκ τῆς Εὐχαριστίας, ὡς ἐξ ἀφετηρίας, ὀφείλει νὰ πορευθῆ πρὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν κοινωνικὴν πραγματικότητα. Οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ καλοῦνται εἰς μετάνοιαν καὶ παραχωρήσεις.

Ἡ ὀρθόδοξος συμβολὴ εἰς τὸ Τμῆμα Ε' , ὡς ἐτονίζετο, παρέχει ἐξισορροπημένην ἐρμηνείαν τῶν δομῶν γενικῶς καὶ τῆς συμμετοχῆς τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν δράσιν. Αἱ δομαὶ αὐταὶ καθ'ἑαυτὰς δὲν δύνανται νὰ καταδικασθοῦν ἐκ τῶν προτέρων ὡς ἁμαρτωλαί. Μία ὄντολογικο-θεολογικὴ ἀνάλυσις θὰ ὠδήγει εἰς τὴν δέουσαν διάκρισιν μεταξύ τοῦ κακοῦ ὡς ὄντολογικῆς δαιμονικῆς πραγματικότητος ἐκτός τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τῶν ἁμαρτωλῶν δομῶν τῶν δημιουργηθεισῶν ὑπὸ τοῦ πεπτωκότος ἀνθρώπου. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὁ μόνος χώρος, ὅπου αἱ ἐξουσίαι τοῦ κακοῦ ἔχουν δυνάμει ὑπερνικηθῆ, καίτοι ἐξακολουθοῦν ἀκόμη νὰ δροῦν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Ἐκκλησία, διὰ τῆς ἐν αὐτῇ εὐχαριστιακῆς ἐμπειρίας, εὐνοεῖ κάθε ἀγῶνα πρὸς ἀπελευθέρωσιν καὶ δικαιοσύνην. Χωρὶς νὰ ταυτίσῃ ἑαυτὴν πρὸς οἰανδήποτε δομὴν, ἰδεολογίαν, κοινωνικο-πολιτικὸν πρόγραμμα

κτλ., ὀφείλει ἡ Ἐκκλησία νά καταστῆ τό κριτήριον πάσης δομῆς. Δι'αυτόν τόν λόγον εἶναι ἀδύνατος ἡ υἱοθέτησις γενικῶν ἢ ἐπί μέρους ἀρχῶν ἢ κανόνων, οἱ ὁποῖοι θά ἴσχυον εἰς κάθε περίστασιν. Ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει νά ἐνσαρκώσῃ τόν νέον ἄνθρωπον ἐν μέσῳ τῶν συνθηκῶν τῆς ὑπάρξεώς του, ὥστε νά καταστῆ οὗτος μαρτυρία καί φορεῦς δικαιοσύνης καί ἐλευθερίας." Ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει λοιπόν νά συμμετέχῃ εἰς τὰς κοινωνικάς καί πολιτικάς πραγματικότητας, ἐφ'ὅσον αἱ πραγματικότητες αὗται δέν ἀντίκεινται πρὸς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν καί ἐφ'ὅσον ἡ Ἐκκλησία δέν ταυτίζει ἐαυτὴν πρὸς τὰς πραγματικότητας αὐτάς κατὰ τρόπον ὥστε νά ἀπολέσῃ τὴν ἰδίαν τῆς ζωῆς διὰ τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς μοναδικῆς ἀποστολῆς τῆς νά εἶναι ἡ Ἐκκλησία".

Ἡ σπουδαιότης τῆς συσκέψεως τῆς Κρήτης ἐγκείται, ὡς ἐτονίσθη, εἰς τό γεγονός, ὅτι ὀρθόδοξοι θεολόγοι ἐμελέτησαν ὑπευθύνως καί θετικῶς τρέχοντα θέματα τοῦ διαχριστιανικοῦ διαλόγου. Τό φαινόμενον τοῦτο εἶναι σχετικῶς νέον, ἤρχισε δέ μόλις πρὸς τετραετίας διὰ τῶν συναντήσεων τῶν Ἀθηνῶν πρὸς ἐξέτασιν τοῦ θέματος "Ἡ Σωτηρία σήμερον" (1972) καί τοῦ Βουκουρεστίου πρὸς μελέτην τοῦ κειμένου Α' τοῦ Π.Σ.Ε. "Ὁμολογεῖν τόν Χριστόν σήμερον" (1974). Ἄν καί τὰ συμπεράσματα τῆς συσκέψεως τῆς Κρήτης δέν εἶναι δεσμευτικά διὰ τὰς Ὀρθόδοξους Ἐκκλησίας, ἐν τούτοις ἐκφράζουσι ἕν νέον ρεῦμα ὀρθόδοξου σκέψεως, τό ὁποῖον δέν φαίνεται ἱκανοποιημένον μέ παλαιούς τύπους καί θέσεις, ζητεῖ δέ τὴν δυναμικὴν ἐπανεντίμησιν καί ἀνανέωσιν τῆς ὀρθόδοξου θεολογίας. Ἡ σύσκεψις τῆς Κρήτης, ὑπεγραμμίσθη, ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ σύγχρονος ὀρθόδοξος θεολογία, μένουσα πιστή εἰς τὰς ρίζας τῆς, περιέχει ἀνεξαντλήτους πηγὰς πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων τῆς ἰδιωτικῆς καί συλλογικῆς ζωῆς καί πρὸς προαγωγὴν τοῦ διαχριστιανικοῦ διαλόγου κατὰ τρόπον ριζοσπαστικώτερον καί ἐξελικτικώτερον τοῦ συνήθως ὑποτιθεμένου.

Εἰς τὴν σύσκεψιν αὐτὴν ἔλαβεν μέρος ἐξ ὀρθόδοξου πλευρᾶς ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Αὐστραλίας Στυλιανός, ὡς πρόεδρος, οἱ Μητροπολιταὶ Καρθαγένης Παρθένιος, Ὁρους Λιβάνου Γεώργιος, Ἐλευθερουπόλεως Ἀμβρόσιος καί Ἐλσινκίου Ἰωάννης, οἱ καθηγηταὶ Σ. Ἀγουρί-

δης, Στ. Γκόσεβιτς, Μ. Εύδοκίμωφ, Ν. Λόσσκυ, π. Ἰ. Μπρία, Γ. Μαντζαρίδης, π. Ἰ. Μέγιεντορφ, Ἰ. Ζηζιούλας, ὁ ὑφηγητής Ἰ. Παναγόπουλος, οἱ Δρες Ἀ. Μητσίδης, Διευθυντής τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Γραφείου Κύπρου, Ἀ. Παπαδερός, Διευθυντής τῆς Ὁρθοδόξου Ἀκαδημίας Κρήτης, Κ. Πάτελος, Γραμματεὺς ἐπὶ τῶν Ὁρθοδόξων Μελετῶν τῆς Ἐπιτροπῆς "Πίστις καὶ Τάξις" τοῦ Π.Σ.Ε. κ.ἄ.

ΣΕΡΒΙΑ : 8η ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΑΒΒΑ

Ἡ ἐν Σερβίᾳ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐορτάζει ἐφέτος τὴν 800ὴν ἐπέτειον τῆς γεννήσεως τοῦ μεγίστου αὐτῆς Ἀγίου, τοῦ Ἀγίου Σάββα τοῦ Νεμάνια, πρώτου Ἀρχιεπισκόπου τῶν Σέρβων. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἡ Ἱ. Σύνοδος τοῦ Πατριαρχείου Βελιγραδίου θά ἀπευθύνῃ εἰδικὸν μήνυμα πρὸς τὸν Κλῆρον καὶ τὸ Πλήρωμα. Πρὸς τούτοις ἀπεφασίσθη ἡ ἔκδοσις πολυσελίδου ἐορτίου τόμου περιέχοντος μελέτας σχετικὰς πρὸς τὸ ἔργον καὶ τὴν ζωὴν τοῦ ἐορταζομένου Ἀγίου. Ὁρίσθη ἐπίσης, ὅπως τελεσθῇ Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Λειτουργία εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀγίου ἰδρυθεῖσαν Μονὴν Ζίτσης. Ἐξ ἄλλου εἰς τὰ πλαίσια τοῦ ἐορτασμοῦ τούτου θά πραγματοποιηθοῦν διάφορα πνευματικὰ συμπόσια, διαλέξεις καὶ συναυλίαι εἰς Βελιγράδιον καὶ ἄλλας πόλεις.

Ὁ ἐορταζόμενος Ἅγιος Σάββας, ὀρμώμενος ἐκ Σερβίας, ἐμόνασεν ἐν Ἀγίῳ Ὄρει, ὅπου τέλη τοῦ 12ου αἰῶνος ἵδρυσεν, μετὰ τοῦ πατρὸς του Συμεῶνος, ἡγεμόνος τῶν Σέρβων, τὴν Μονὴν Χιλιανδαρίου. Χειροτονηθεὶς πρεσβύτερος ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Κωνσταντίνου ἐπέστρεψε τὸ 1204 εἰς τὴν πατρίδα του, ὅπου ἠσχολήθη εἰς τὴν εἰρήνευσιν καὶ τὴν πνευματικὴν καὶ πολιτιστικὴν ἀνάπτυξιν τῆς. Τὸ 1219 ὁ Ἅγιος Σάββας χειροτονεῖται Ἀρχιεπίσκοπος Σερβίας ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Μανουὴλ Α΄. Ὁ Ἅγιος Σάββας ἐπεδόθη ἀμέσως εἰς τὴν διοργάνωσιν τῆς ὑπ'αὐτὸν Ἀρχιεπισκοπῆς, διαιρέσας αὐτὴν

εἰς Ἐπισκοπὰς βάσει σχεδίου ἐξυπηρετοῦντος τὰς ἀνάγκας τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος. Ἀφήκεν ἀνεξίτηλα ἴχνη ὡς φωτιστῆς καὶ διοργανωτῆς τῆς ἐν Σερβίᾳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἐπιστρέφων ἐκ προσκυνηματικοῦ ταξιδίου εἰς Ἀνατολήν, ἀπέθανεν τὸ 1235 εἰς Τύρνοβον τῆς Βουλγαρίας.

"Ἡ ΝΕΟΛΑΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ"

Ἀπὸ 6ης μέχρις 9ης Μαρτίου ἐπραγματοποιήθη εἰς Λονδῖνον τὸ 5ον Ἐκκλησιαστικὸν Συνέδριον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Θυατείρων καὶ Μ. Βρετανίας (βλ. Ἐπίσκεψις, ἄρ. 119). Τὸ συνέδριον τοῦτο, τοῦ ὁποίου κεντρικὸν θέμα ἦτο "Ἡ Νεολαία καὶ τὸ Εὐαγγέλιον" ἔλαβε μεταξύ ἄλλων τὰς ἑξῆς ἀποφάσεις :

α) ὅπως καταδικασθῆ ὡς ἀντιχριστιανικὴ ἢ λαμβάνουσα διεθνῶς ἔκτασιν πράξεις τῶν ἐκτρώσεων, ἐκτός ἐάν τοῦτο ἐπιβάλλῃ ἡ ὑγεία τῆς μητρὸς

β) ὅπως καταδικασθῆ ὡς ἐπικίνδυνος διὰ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ ὡς ὀδηγητικὴ εἰς τὸ ἔγκλημα ἢ ἕξις τῆς χρήσεως ναρκωτικῶν, συστηθῆ δέ, ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος, διὰ τοῦ τύπου καὶ δι' εἰδικῶν συγκεντρώσεων, πρὸς τὴν νεολαίαν προσοχὴ καὶ τελεία ἀποχὴ ἀπὸ τὰ ναρκωτικά, τὰ ὁποῖα, ὅπως ἀποδεικνύεται, χρησιμοποιοῦνται ὡς μέσον πρὸς ὑποταγὴν ἀτόμων καὶ ὁμάδων διὰ τῆς ἀποσβέσεως τῆς προσωπικῆς τῶν θελήσεως καὶ τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς τῶν ἀνεξαρτησίας

γ) ὅπως καταδικασθῆ ὡς ἀντιχριστιανικὴ καὶ ἀνατρεπτικὴ κίνησις, διὰ τῆς ὁποίας ἐπιδιώκεται ἡ κατάργησις τῆς θρησκείας.

Ἐκτός τούτων, ἐλήφθησαν ἐπίσης ἀποφάσεις ἀναφερόμεναι εἰς τὴν παιδείαν, εἰς τὴν νεολαίαν καὶ τὰς διαφόρους τῆς ὀργανώσεις, εἰς τὴν συμμετοχὴν τὸσον τῆς νεολαίας ὅσον καὶ τῶν γυναικῶν εἰς τὰ διοικητικὰ συμβούλια τῶν κοινοτήτων κτλ.

Η ΕΛΛΑΔΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΠΟΡΡΙΠΤΕΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ
ΠΕΡΙ "ΑΥΤΟΜΑΤΟΥ ΔΙΑΖΥΓΙΟΥ" ΚΑΙ "ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΓΑΜΟΥ"

Η Ί. Σύνοδος τής Έλλαδικής Έκκλησίας απέρριψε προσφάτως αίτηματα ένδιαφερομένων πρός καθιέρωσιν τοῦ λεγομένου "αὐτομάτου διαζυγίου" καί ἀναγνώρισιν τοῦ πολιτικοῦ γάμου.

Εἰς σχετικόν ἀνακοινωθέν τής Ί. Συνόδου ἐτονίζετο, ὅτι "δέν δύναται ἡ Ὁρθόδοξος Έκκλησία τής Ελλάδος νά συγκατατεθῆ εἰς τήν θέσπισιν τοῦ λεγομένου αὐτομάτου διαζυγίου ἀκολουθοῦσα τάς κανονικάς ὀρθοδόξους ἐπιταγὰς καί παραδόσεις· διὰ τήν Έκκλησίαν τό αὐτόματος διαζύγιον ἀποτελεῖ ἄμεσον κίνδυνον διαλύσεως τοῦ ἱεροῦ δεσμοῦ τοῦ γάμου καί τής ὀρθοδόξου οἰκογενείας".

Ὅσον ἀφορᾷ τόν πολιτικόν γάμον, ἀνεκοινοῦτο, ὅτι οὗτος ἀντίκειται εἰς τό γεγονός, ὅτι ὁ γάμος ἀποτελεῖ μέν προαιρετικόν μυστήριον διὰ τόν χριστιανόν, ἀλλά δέν δύναται νά νοηθῆ συζυγία ἄνευ ἱερολογίας, δηλαδή ἄνευ τελέσεως τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου· ἐξ ἄλλου, ὁ πολιτικός γάμος ἀντίκειται καί εἰς τὰ ἀείποτε ἰσχυούσας χριστιανικάς παραδόσεις, τάς ἀναφερομένας εἰς τό μυστήριον τοῦ γάμου".

ΣΥΝΤΟΜΑ ΝΕΑ

Ὁ Μητροπολίτης Γέρων Χαλκηδόνας εἰς τήν τηλεόρασιν.

Μετεδόθη τήν 12ην Μαρτίου ἀπό τήν ἑλληνικήν τηλεόρασιν ἡ ὁμιλία, τήν ὁποίαν ὁ Μητροπολίτης Γέρων Χαλκηδόνας Μελίτων ἐξεφώνησε κατὰ τήν εἰς Ἀρχιερέα χειροτονίαν τοῦ νέου Μητροπολίτου Καρπάθου καί Κάσου Γεωργίου (23.2.1975. - βλ. Έπίσκεψις, ἄρ. 120). Εἰς τήν ἐν λόγῳ ὁμιλίαν γίνεται πρωτότυπος ὅλως ἀνάλυσις τής προελεύσεως καί τής θεολογικῆς καί ὄντολογικῆς διαστάσεως τοῦ ὀνόματος "Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Έκκλησία".

Ἡ 23η Κληρικολαϊκή Συνέλευσις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς συγκαλεῖται εἰς Ἀθήνας.

Εἰς Ἀθήνας, κατὰ τό δεύτερον δεκαπενθήμερον τοῦ Αὐγούστου 1976, θά συγκληθῇ ἡ 23η Κληρικολαϊκή Συνέλευσις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Βορείου καί Νοτίου Ἀμερικῆς.

Τήν ἀπόφασιν αὐτήν ἔλαβε τό Ἀρχιεπισκοπικόν Συμβούλιον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, τό ὁποῖον συνήλθε προσφάτως εἰς κανονικὴν συνεδριάσιν του εἰς Φοίνικα Ἀριζόνας (Η.Π.Α.) μέ συμμετοχὴν 45 καί πλέον μελῶν του. Ὡς γνωστόν, ἡ σύγκλησις τῆς προσεχοῦς αὐτῆς συνελεύσεως εἶχε κατ'ἀρχάς ὀρισθῆ νά πραγματοποιηθῇ εἰς Φιλαδέλφειαν (Η.Π.Α.), ὅπου θά ἑορτασθῇ κατὰ τό αὐτό ἔτος ἡ 200ῆ ἐπέτειος τῆς ἀμερικανικῆς ἀνεξαρτησίας.

Κατὰ τήν ἐν λόγῳ συνεδριάσιν τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Συμβουλίου, τό ὁποῖον ἡσχολήθη ἐπίσης ἐπὶ μακρόν μέ θέματα πνευματικῆς ἀνακαινίσεως, νεολαίας καί παιδείας, ἀπεφασίσθη ὅπως ἡ προσεχὴς συγκέντρωσις τοῦ σώματος λάβῃ ἐπίσης χώραν εἰς Ἀθήνας κατὰ τήν πρώτην ἑβδομάδα τοῦ μηνός Ἰουλίου 1975.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐν Βελγίῳ.

Κατ'ἐγκύριους πληροφορίας τοῦ Δελτίου τῆς ἐν Βελγίῳ Ὁρθόδοξου Ἀδελφότητος, ὑπάρχουν σήμερον 26 ὀρθόδοξοι Ναοὶ ἐν Βελγίῳ, ὁ δέ ἀριθμὸς τῶν ὀρθοδόξων Ἱερῶν ἀνέρχεται εἰς 19. Ἐκ τῶν Ναῶν τούτων ὑπάρχουν 12 εἰς Βρυξέλλας, 3 εἰς Ἀμβέρσαν, ἀνά 2 εἰς Charleroi καί Λιέγην καί ἀνά 1 εἰς τὰς πόλεις Gand, Genk, Heidsen, Louvain, Mons, Peronnes et Verviers. Αἱ γλῶσσαι, αἱ ὁποῖαι χρησιμοποιοῦνται εἰς τοὺς ἐν λόγῳ ναοὺς, εἶναι ἡ ἑλληνικὴ (12 ναοί), ἡ σλαβωνικὴ (5 ναοί), ἡ ὀλλανδικὴ καί ἡ γαλλικὴ.

Εἰς τήν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας εὐρίσκεται πρὸς τούτοις καί ἡ ἐν Βελγίῳ Ὁρθόδοξος Ἀδελφότης μέ συμβούλιον ἐκ 34 μελῶν. Ἐπίσης, εἰς Βρυξέλλας ἐδρεύει ὀργάνωσις ὀρθοδόξων πιστῶν ἀσχολουμένη μέ τήν λειτουργικὴν ζωὴν καί τήν κατήχησιν ἐφήβων. Τέλος, ὑπάρχει εἰς Gand τό Κέντρον τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, τό ὁποῖον διοργανώνει συνέδρια καί δημοσίας διαλέξεις εἰς Βέλγιον καί ἄλλας χώρας.

Σύστασις κύκλου θεολογικῶν σπουδῶν ἐνός ἔτους εἰς τό Ἰνστιτούτον
"Ἅγιος Σέργιος".

Κατόπιν αἰτήσεως πολλῶν νέων ἐπιθυμούντων νά ἀφιερῶσουν ἐν ὁλόκληρον ἔτος εἰς συστηματικάς θεολογικάς σπουδάς, ἡ διεύθυνσις τοῦ ἐν Παρισίοις Ὁρθοδόξου θεολογικοῦ Ἰνστιτούτου "Ἅγιος Σέργιος" ἀπεφάσισε τήν σύστασιν κύκλου σπουδῶν διαρκείας ἐνός ἔτους (Ὀκτώβριος-Ἰούνιος). Κατ'αὐτόν, παραλλήλως πρός τόν κανονικόν τετραετῆ ἀκαδημαϊκόν κύκλον μελετῶν, θά παρέχεται ἐντατικὴ διδασκαλία τῶν κυριωτέρων θεολογικῶν μαθημάτων: Παλαιᾶς καί Καινῆς Διαθήκης, Δογματικῆς, Ἠθικῆς, Ποιμαντικῆς, Πατερικῆς Θεολογίας καί Λειτουργικῆς.

Συγκαλεῖται ἡ Γενικὴ Συνέλευσις τῆς ἐν Δυτικῇ Εὐρώπῃ Ὁρθοδόξου
Ἀδελφότητος.

Ἡ προσεχὴς Γενικὴ Συνέλευσις τῆς ἐν Δυτικῇ Εὐρώπῃ Ὁρθοδόξου Ἀδελφότητος θά λάβῃ χώραν τήν 19ην καί 20ήν Ἀπριλίου εἰς Dijon τῆς Γαλλίας. Αἱ ἐργασίαι τῆς συνελεύσεως αὐτῆς θά στραφοῦν, τόσον γύρω ἀπό τόν ἀπολογισμὸν τοῦ συνεδρίου τῆς Ὁρθοδόξου Νεολαίας ἐν Dijon τό 1974, ὅσον καί γύρω ἀπό συγκεκριμένα προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἀντιμετωπίζονται καθημερινῶς ἀπό τὰς κατὰ τόπους ομάδας τῆς Ἀδελφότητος. Ὡς τοιαῦτα προβλήματα ὠρίσθησαν ἤδη, κατόπιν προτάσεως : α) ἡ παιδαγωγικὴ καί ποιμαντικὴ τοῦ γάμου β) ἡ μαρτυρία ἐν μέσῳ ἐκλαϊκευμένου κόσμου. Κατὰ τήν συνάντησιν αὐτὴν προβλέπεται ἐπίσης νά ὀρισθοῦν τὰ μέλη τοῦ μονίμου συμβουλίου τῆς Ἀδελφότητος, ὡς καί τῆς γραμματείας της.

Νέα σειρά ἐκδόσεων Πατερικῶν μελετῶν.

Εἰς τὰ πλαίσια τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς 16ης ἑκατονταετηρίδος ἀπό τοῦ θανάτου τοῦ Ἁγίου Ἀμβροσίου, τό Τμήμα Ἐπιστημῶν τοῦ Ρωμαιοκαθολικοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μιλάνου ἀπεφάσισε τήν ἐκδοσιν σειρᾶς μελετῶν ἐπὶ τῆς θεολογικῆς διδασκαλίας τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ σειρά αὐτὴ φέρει τόν τίτλον "Ζωὴ καί Σκέψις". Μέχρι σήμερον ἐξεδόθησαν ἤδη τρεῖς τόμοι. Ὁ πρῶτος ἀναφέρεται εἰς τήν ἐκκλησιολογικὴν διδασκαλίαν τοῦ ἁγίου Ἀμβροσίου ὁ δεύτερος ἐξετάζει τήν θεολογικὴν μέθοδον τοῦ Ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ ὁ τρίτος φέρει τόν τίτλον "Ὁ Νεστόριος καί ἡ ἐν Ἐφέσῳ Σύνοδος". Προετοιμάζεται ἤδη ἡ ἐκδοσις τοῦ τετάρτου τόμου, ἀφιερωμένου εἰς τήν "Ἐκκλησιολογίαν τοῦ Ἁγίου Βασιλείου".

Τά κείμενα τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς 7ης ἑκατονατετηρίδος τῆς ἑνωτικῆς
συνόδου τῆς Λυῶνος.

Ἐκυκλοφόρησαν μόλις εἰς τό ὑπ'ἀριθμόν 37 τεῦχος (Φεβρουάριος 1975) τοῦ τριμηνιαίου περιοδικοῦ *Unité Chrétienne* τά κείμενα τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς 700ῆς ἐπετείου τῆς ἑνωτικῆς συνόδου τῆς Λυῶνος (βλ. Ἐπίσκεψις, ἄρ.111,112). Ἐκτός τῶν σχετικῶν γραμμάτων τοῦ Πάπα Ρώμης Παύλου Στ'καί τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου Α', ὁμιλιῶν τῶν Καρδινάλιων Ἰ. Willebrands καί Ἀλ. Renard, εὐρίσκει τις εἰς τό ἐν λόγῳ τεῦχος ἐνδιαφέρουσαν 15σέλιδον μελέτην τοῦ καθηγητοῦ τοῦ ἐν Παρισίοις Ὁρθοδόξου Θεολογικοῦ Ἰνστιτούτου Olivier Clément, ὁ ὁποῖος ἐξετάζει τό θέμα "Βυζάντιον καί ἡ σύνοδος τῆς Λυῶνος" ἐξ ἐπόψεως ἱστορικῆς καί θεολογικῆς.

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ *

- 216.- ANSON (P.F.): The Call of the Desert. London: SPCK, 1973, XX + 280 pp.
- 217.- APPEL (O.): Die Vita des heiligen Sergej von Radonez. Untersuchungen zur Textgeschichte. München: Fink, 1972, 265 S.
- 218.- ASHBY (G.W.): Theodoret of Cyrrhus as exegete of the Old Testament. Grahamstown (South Africa): Rhodes University, Publications Dept., 1972, V + 173 pp.
- 219.- ASNAGHI (A.): Storia ed escatologia nel pensiero russo. Genova: Lanterna, 1973, 320 pp.
- 220.- BASILIUS VON CAESAREA : Briefe, II. Eingel., übers. u. erläutert von W.-D. HAUSCHILD. (Bibliothek der griech. Literatur.) Stuttgart: Hiersemann, 1973, X + 192 S.
- 221.- BECK (E.): Des hl. Ephraem des Syrers Sermones. IV. Texte, Version. (Corpus scriptorum christianorum orientalium. Vol. 334, 335. Scriptores syri, t. 148, 149.) Louvain: Secrétariat du C.S.C.O. (Waversebaan, 49), 1973, X + 72 S., XV + 88 S.
- 222.- BERTRAND (D.A.): Le baptême de Jésus. Histoire de l'exégèse aux deux premiers siècles. Tübingen: Mohr-Siebeck, 1973, XII + 164 S.
- 223.- BLUM (W.): Furcht vor dem Tod. Die Schrift des Demetrios Kydones "Über die Verachtung des Todes. Eingel. u. übers. (Aevum christianorum, Fasc. 11.) Münster i. W.: Aschendorff, 1973, 72 S.
- 224.- BRONTESE (A.): La soteria in Clemente Alessandrino. (Analecta Gregoriana, vol. 186.) Roma: Univ. Gregoriana, 1972, 773 pp.
- 225.- BROX (N.): Σωτηρία und Salus. Heilsvorstellungen in der Alten Kirche. "Evangelische Theologie" XXXIII(1973)253-279.
- 226.- COURTONNE (Y.): Un témoin du IVE siècle oriental. S. Basile et son temps d'après sa correspondance. (Etudes anciennes.) Paris: Belles Lettres, 1973, 560 pp.
- 227.- DÖRRIES (H.): Erneuerung des kirchlichen Amtes im IV. Jht. Die Schrift "De sacerdotio" des Johannes Chrysostomus und ihre Vorlage, die "Oratio de fuga sua" des Gregor von Nazianz. - Bleibendes im Wandel der Kirchengeschichte, ed. MOELLER u. RUHBACH. Tübingen: Mohr, 1973, S.1-46.

---

* Εἰδικαί μελέται 1972-1973 μὴ σημειωθεῖσαι εἰς προηγούμενα τεύχη τῆς "Ἐπισκέψεως"

- 228.- DRAGUET (R.): Commentaire anonyme du Livre d'Abba Isaïe. Fragments. Texte. (Corpus scriptorum christianorum orientaliū. Vol. 336. Scriptores syri, t.150.) Louvain: Secrétariat du C.S.C.O., 1973, XII + 77 pp., 88 tables.
- 229.- FAILLER (A.): La déposition du patriarche Calliste Ier (1353). Revue d'Etudes Byzantines XXXI(1973)5-163.
- 230.- GERO (St.): Byzantine iconoclasm during the reign of Leo III. With particular attention to the Oriental sources. (Corpus script. christ. orient. Vol. 346. Subsidia, t.41.) Louvain: Secr. du C.S.C.O., 1973, XVIII + 220 pp.
- 231.- HALKIN (F.): Etudes d'épigraphie grecque et d'hagiographie byzantine. (Collected Studies, vol. 20.) London: Variorum Reprints, 1973, 360 pp.
- 232.- IDEM : Saints moines d'Orient. (Coll. Studies, vol. 17.) Ibid., 1973, 416 pp.
- 233.- ΙΩΑΝΝΟΥ ('Αναστ. Ε.): Κατάλογος χειρογράφων κωδίκων Ἱ. Μητροπόλεως Σάμου. Ἐπιστ. Ἐπετ. Θεολ. Σχ. Ἀριστ. Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Παράρτημα ἄρ. 13 τοῦ ΙΖ' τόμου, Θεσσαλονίκη 1973, 89 σσ., 6 εἰκόνες.
- 234.- LAFONTAINE (G.): Une Vie grecque abrégée de S. Grégoire l'Illuminateur (Cod. Sin. Gr. 376). Le Muséon LXXXVI(1973) 125-145.
- 235.- LEFORT (J.): Actes d'Esphigménou. Edition diplomatique. T.I: Texte. T.II.: Album. (Archives de l'Athos, T. VI.) Paris: Lethielleux, 1973, XIV + 250 pp.
- 236.- KAHLE (W.): Die Erforschung der orthodoxen Kirchen des Ostens. VII. Theologische Revue (Münster) XXXVIII(1973) 26-53.
- 237.- KNECHT (A.): Gregor von Nazianz, Gegen die Putzsucht der Frauen. Verbessertes griech. Text mit Übersetzung, motivgeschichtl. Überblick u. Kommentar. Heidelberg: Winter, 1972, 147 S.
- 238.- KRAMER (J.) - KREBBER (B.): Didymos der Blinde, Kommentar zum Ecclesiastes (Tura-Papyrus). Text griech. u. deutsch. (Papyrologische Texte u. Abhandlungen T. XVI.) Bonn: Habelt, 1972, XVII + 119 S.
- 239.- Ν. ('Ανδρέου, Ἱεροδιακ.): Ἀπό τήν Ὑμνογραφίαν τῆς Ἀγίας Ἐβδομάδος. Λευκωσία 1973, 110 σσ.
- 240.- OSBORN (E.F.): Justin Martyr. (Beiträge zur histor. Theol., 47.) Tübingen: Mohr-Siebeck, 1973, XI + 228 S.
- 241.- OSTROGORSKY (G.): Zur byzantinischen Geschichte. Ausgewählte kleine Schriften. Darmstadt: Wiss. Buchgesellschaft, 1973, IX + 244 S.
- 242.- PATRIDES (C.A.): The grand design of God. The literary form of the Christian view of history. London: Routledge, 1972, XVIII + 157 pp.

- 243.- RICE (D.T.): The appreciation of Byzantine art. New York: Oxford University Press, 1972, 216 pp. + illus.
- 244.- IDEM : Byzantinische Malerei. Die letzte Phase. Übers. aus d. Engl. von E. SCHINDEL. Frankfurt a.M.: Ariel Verlag, 1972, 223 S.
- 245.- SCHREINER (P.): Notizia sulla storia della Chiesa greca in Italia in manoscritti greci. - La Chiesa greca in Italia dall'VIII-XVI secolo, II, Padova, 1972, pp.883-908.
- 246.- TETZ (M.): Markellianer und Athanasios von Alexandrien. Die markellianische "Expositio fidei ad Athanasium" des Diakons Eugenios von Ankyra. ZNWKAK (Zeitschrift für neutestamentliche Wissenschaft und die Kunde der älteren Kirche, Giessen/Berlin) LXIV(1973)75-121.
- 247.- TIMOTHY (H.B.): The early Christian Apologists and Greek philosophy exemplified by Irenaeus, Tertullian and Clement of Alexandria. (Philosophical Texts and Studies, Vol.21.) Assen: Van Gorcum, 1972, 104 pp.
- 248.- ΘΕΟΔΩΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ (Ἰωάν. Ν.): Φιλοσοφικά καί Χριστιανικά Μελετήματα. Ἀθήναι 1973.
- 249.- THÉREL (M.-L.): Les symboles de l'"Ecclesia" dans la création iconographique de l'art chrétien du IIIe au VIe siècle. Roma: Ediz. di Storia e Letteratura, 1973, XII + 185 pp., 46 illus.
- 250.- ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ (Σωζ.): Ἡ περί τοῦ ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου Ἑλληνική βιβλιογραφία (1819-1971) (δακτυλογραφημένον κείμενον). "Α.τ.κ.ε.", 21 σσ.
- 251.- ΤΣΑΜΗ (Δημ.Γ.): Δαβίδ Δισυπάτου Λόγος κατά Βαρλαάμ καί Ἀκινδύνου πρὸς Νικόλαον Καβάσιλαν. Θεσσαλονίκη: Κέντρον Βυζαντινῶν Ἐρευνῶν, 1973, 115 σσ. μετὰ 16 φωτοαντιγράφων διαφόρων χειρογράφων.
- 252.- ΒΑΒΟΥΣΚΟΥ (Ἄν. Κων/νου): Αἱ Σύνοδοι καί ἡ Δικαστική αὐτῶν ἐξουσία. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περ. "Ἀρμενόπουλος", ἔτ. 27, τεύχ. 10, Θεσσαλονίκη, 1973, 12 σσ.
- 253.- Die pannonische Legenden. Das Leben der Slawenapostel Kyrill und Method, übertragen aus dem Altslawischen von N. RANDOW. Berlin: Union-Verlag, 1972, 79 S. mit 12 farb. Tafeln.
- 254.- Studien zur Frühgeschichte Konstaninopels, hrsg. von H.-G. BECK. (Miscellanea Byzantina Monacensia, Vol. 14.) München: Institut für Byzantinistik und neugriechische Philologie, 1973, VIII + 238 S.
- 255.- Travaux et mémoires du Centre de Recherche d'histoire et civilisation de Byzance. Ed. T.V.E. de BOCCARD, Paris, 1973, 410 pp.